

УДК 330.332

М. П. Денисенко,
 д. е. н., професор, професор кафедри бізнес-економіки
 Київського національного університету технологій та дизайну, м. Київ
 І. В. Бродюк,
 здобувач кафедри бізнес-економіки
 Київського національного університету технологій та дизайну, м. Київ
 Д. Г. Сташенюк,
 магістр Київського національного університету технологій та дизайну, м. Київ

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

N. Denisenko,
 Doctor of Economics, Professor, Professor Department of Business Economics,
 Kyiv National University of Technologies and Design
 I. Brodyuk,
 Researcher of Business Economics of Kyiv National University of Technology and Design, Kyiv
 D. Stashenyuk,
 Master, Kyiv National University of Technologies and Design

MAIN PROVISIONS FOR INVESTMENT AND INNOVATION FORMATION AT AN ENTERPRISES

У статті розглянуто сутність поняття стратегія та інвестиційно-інноваційної стратегії підприємства. Наведено її характеристика з точки зору значення для конкурентного розвитку підприємства. Визначено основні етапи процесу формування інвестиційно-інноваційної стратегії та розглянуто зміст кожного з них.

In the article the essence of the concept and strategy of investment and innovation strategy. The above description of it in terms of importance for the competitive development of the company. The main stages of the formation of investment and innovation strategy and reviewed the contents of each.

Ключові слова: стратегія, інвестиційна діяльність, інноваційна діяльність, ефективність, підприємство, розвиток.

Key words: strategy, investment, innovation, efficiency, enterprise, development.

ВСТУП

Інвестиції та інновації — база для нарощення економічного потенціалу будь-якої країни і основа для формування конкурентоспроможності національної економіки.

Інновації, інноваційне виробництво і інноваційна інфраструктура є базовими поняттями сучасної інноваційної економіки, а концепція інноваційного розвитку — дорожньою картою виходу світової економіки з кризи [2].

Інвестиційна та інноваційна діяльність складають основу процесу забезпечення успішного функціонування підприємств. Тому активізація інвестиційно-інноваційного процесу стане одним з найбільш дієвих механізмів соціально-економічних перетворень.

Тісний взаємозв'язок інвестицій та інновацій на підприємстві не дозволяє розглядати ці процеси відокремлено один від одного, тому що вони представляють собою самостійну сферу економічної діяльності підприємства, пов'язану з фінансуванням

та управлінням процесами оновлення всіх елементів функціонування суб'єктів господарювання. При цьому особливого значення набуває питання формування інноваційно-інвестиційної стратегії підприємства, що поєднує інвестиційні та інноваційні принципи, методи та механізми реалізації, критерії прийняття інноваційно-інвестиційних рішень. Її успішна реалізація можлива за умов:

- узгодження потреби у інноваціях та потенціальних обсягах залучення інвестицій;
- оптимальне поєднання очікуваного досягнення прибутковості від вкладання інвестицій в інновації та потенційних ризиків і невизначеності в майбутньому періоді;
- окреслення часових рамок для впровадження нововведень, що сприяють залученню інвесторів, які усвідомлюють цінність інновацій.

Реалізація інноваційно-інвестиційної стратегії дасть підприємствам можливість системно вирішувати проблеми, що виникають при зміні методів і підходів до інвес-

Таблиця 1. Характеристика інвестиційно-інвестиційної стратегії

Характеристика	Зміст
Мета	Формування конкурентних переваг
Роль у забезпеченні конкурентного розвитку підприємства	- забезпечує механізм реалізації довгострокових загальних і інвестиційних цілей розвитку підприємства; - дозволяє реально оцінити інвестиційні можливості підприємства; - визначає порівняльні переваги підприємства в інвестиційній та інноваційній діяльності з його конкурентами; - забезпечує чіткий взаємозв'язок стратегічного, поточного й оперативного управління інноваційною та інвестиційною діяльністю підприємства
Основа розробки	Стратегічні управлінські рішення
Особливості розробки	- є складовою частиною загальної економічної стратегії підприємства та підпорядкована їй; - характеризується істотною нерівномірністю масштабів по окремих періодах; - дає віддачу через тимчасовий тривалий період; - формує особливий самостійний вид грошових потоків підприємства [7]
Складові ефективно розробки	- маркетингова політика; - технічна політика; - політика структурних змін; - політика в галузі ННДКР [7]
Вираження	в інноваційних та інвестиційних програмах та великих проектах, що охоплюватимуть усі стадії технологічного циклу і на основі яких можна буде зробити прогноз на тривалий період функціонування підприємства
Ознака інноваційно-інвестиційної стратегії на підприємстві	комплексна організація інвестиційного процесу, що містить організацію фінансування та здійснення проекту (програми) силами менеджменту у задані строки і в межах відповідних бюджетних обмежень з метою отримання комерційної вигоди
Підходи до розробки	- визначення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, виходячи з цілей та ідей базової стратегії фірми; - скорочення кількості рівнів в управлінні з метою прискорення процесу, починаючи від дослідження ринку, виготовлення продукції та збуту; - максимальне скорочення строків розробки інноваційних проектів і впровадження нововведень
Джерела фінансування	- зовнішні - залучення зовнішніх джерел таких, як інвестицій та кредитів досить проблемне, оскільки в умовах падіння обсягів промислового виробництва, що продовжується в більшості галузей господарства України, більшість підприємств або є боржниками, або працюють нестабільно; - внутрішні - внутрішні джерела фінансування інноваційно-інвестиційної діяльності визначаються обсягом прибутку і дають стимул для розширення зовнішніх [1]

тиційного забезпечення інноваційних процесів, раціоналізації механізмів управління залучення інвестицій.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В умовах кризи фінансування інноваційної діяльності та низького рівня інвестиційної активності в економіці України, одним з ключових завдань є реалізація стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку. Тому особливої актуальності набуває вдосконалення принципів, методів і підходів до інвестиційного забезпечення інноваційних процесів, раціоналізації механізму управління процесом залучення інвестицій в інновації, а також оцінки доцільності інвестування в інноваційні проекти.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ПУБЛІКАЦІЙ І ДОСЛІДЖЕНЬ

Дослідженням питання формування та реалізації інвестиційно-інвестиційною стратегії підприємств присвячено багато наукових напрацювань, серед числа яких роботи І.Т. Бланка, І.М. Грищенко, М.П. Войнаренка, С.В. Захаріна, С.М. Ілляшенка, А.А. Пересади, Г.М. Поддєрьогіна, А.С. Полянської, В.Г. Федоренка, АВ. Черепана, І.М. Школи, О.М. Ястремської. Проте, незважаючи на значну кількість досліджень з цієї проблематики, на сьогодні ще не існує загального підходу до процесу формування інвестиційно-інноваційної стратегії.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є узагальнення теоретичних положень інвестиційно-інноваційної стратегії підприємства, визначення основних етапів її формування.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Формування напрямів інвестиційної та інноваційної діяльності на перспективу представляє собою

процес розробки інвестиційно-інноваційної стратегії.

Термін "стратегія підприємства" розуміють як систему організаційно-економічних заходів для досягнення довгострокових цілей підприємства; обґрунтування перспективних орієнтирів діяльності підприємства на основі оцінювання його потенційних можливостей і прогнозування розвитку зовнішнього середовища; генеральний напрям розвитку підприємства, що забезпечує узгодження його мети і можливостей та інтересів усіх суб'єктів; ефективну ділову концепцію досягнення конкурентних переваг підприємством; сукупність перспективних орієнтирів для роботи підприємства; план дій, що визначає пріоритети розв'язання проблем і ресурси для досягнення основної мети [4].

Інвестиційно-інноваційна стратегія є комплексним поняттям, що складається з двох складових. Поєднання економічних категорій "інвестиції" та "інновації" в стратегії передбачає пошук та використання інноваційних засобів ведення інвестиційної діяльності. Таким чином, інвестиційно-інноваційна стратегія формується на перетині цілей інвестиційної й інноваційної стратегії та є похідною до загальної стратегії підприємства.

Зважаючи на стратегічну спрямованість інвестиційно-інноваційної діяльності та її ролі у процесі досягнення стратегічної мети розвитку підприємства, інвестиційно-інноваційна стратегія — це інтегрована система взаємопов'язаних напрямів способів та інструментів досягнення стратегічної мети шляхом збалансування науково-технічної, ринкової та інвестиційної політики в напрямі розвитку потенціалу на більш новому, якісному рівні у відповідності до вимог зовнішнього середовища [6].

Доцільність розробки інноваційно-інвестиційної стратегії підприємства визначається змінами умов зов-

Рис. 1. Основні етапи формування інвестиційно-інноваційної стратегії підприємства

нішнього і внутрішнього середовища. При застосуванні цієї стратегії на підприємствах спостерігається така ситуація:

- 1) інтелектуалізація виробництва;
- 2) організація нових виробництв на основі нових технологій, тобто здійснення структурної перебудови, що потребує інвестування;
- 3) імпортозаміщення (розвиток вітчизняного виробництва);
- 4) інтеграція вітчизняної промисловості у світову економіку;
- 5) максимально повне та ефективне використання ресурсів;
- 6) створення нових робочих місць;
- 7) зменшення забруднення навколишнього середовища;
- 8) розвиток науки управління виробництвом;
- 9) оцінка фактичного ресурсного потенціалу підприємства;
- 10) формування науково обґрунтованих теорій, концепцій, рекомендацій інноваційного виробництва.

Характеристика інвестиційно-інвестиційної стратегії наведена в таблиці 1.

Стратегія підприємства має кілька рівнів декомпозиції, кожному з яких відповідає стратегія певного рангу, тобто, стратегія підприємства має ієрархічну будову. Ієрархія стратегій означає ранжування, взаємозв'язок і підпорядкованість різних стратегій, що утворюють стратегію підприємства. У цьому сенсі, інвестиційно-інноваційна стратегія входить до складу конкурентних стратегій, що підпорядковані загальній стратегії розвитку підприємства. Виділяють такі стратегії інноваційно-інвестиційного розвитку, як стратегію наступу, традиційну стратегію, стратегію за нагодою та змішану стратегію [2].

Формування інвестиційно-інноваційна стратегії в рамках стратегічного набору передбачає наступні етапи (рис. 1).

На етапі визначення загального періоду формування стратегії враховується ряд умов: прогнозованості

розвитку економіки в цілому; прогнозованості розвитку ринку; галузевої приналежності компанії.

На наступному етапі формуються стратегічна мета, до складу якої відноситься забезпечення приросту капіталу, зростання рівня прибутковості.

Важливе місце у формуванні будь-якої стратегії займає етап, де проводиться стратегічний аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища. Методи стратегічного аналізу середовища (SWOT, SPACE, PEST) дозволяють виявити фактори, що можуть вплинути на здатність підприємства досягати своїх цілей як у коротко-, так і у довготерміновій перспективі, а також на реалізацію стратегії.

Етап з розробки найбільш ефективних шляхів реалізації стратегічних цілей здійснюється у двох напрямках: розробка стратегічних напрямів; розробка стратегії формування інвестиційних ресурсів.

На п'ятому етапі обґрунтовуються альтернативи та обирається інвестиційно-інноваційна стратегія відповідно до стратегічного набору підприємства.

Шостий етап передбачає конкретизацію інвестиційно-інноваційної стратегії за періодами її реалізації, враховуючи зовнішню та внутрішню синхронізацію у часі. Зовнішня синхронізація — це узгодженість у часі реалізації інвестиційної стратегії з загальною стратегією розвитку підприємства та з прогнозованими змінами кон'юнктури інвестиційного ринку. Внутрішня синхронізація — узгодженість у часі реалізації окремих напрямів інвестування між собою, а також формування необхідних для цього інвестиційних ресурсів.

На заключному етапі підлягає оцінці розроблена інвестиційно-інноваційна стратегія, враховуючи критерії:

- узгодженість інвестиційно-інноваційної стратегії із загальною стратегією економічного розвитку (цілі, напрями, етапи);
- внутрішня збалансованість інвестиційно-інноваційної стратегії;
- узгодженість інвестиційно-інноваційної стратегії із зовнішнім середовищем;
- реалізованість інвестиційно-інноваційної стратегії з урахуванням наявного ресурсного потенціалу;
- прийнятність рівня ризику, пов'язаного з реалізацією стратегії;
- результативність стратегії.

До системи оцінки інвестиційно-інноваційної стратегії відносять методи і показники розрахунку ефективності (оцінки привабливості) інвестування, а саме:

- 1) методи оцінки ефективності інвестицій за допомогою співвідношення грошових надходжень (позитивних потоків) з витратами (негативними потоками);
- 2) методи оцінки ефективності інвестицій за бухгалтерською звітністю;
- 3) методи оцінки ефективності інвестицій, що ґрунтуються на теорії часової вартості грошей.

За допомогою цих методів здійснюється інвестиційний аналіз проектів, тобто оцінюється і порівнюється

ся інвестиційна привабливість (ефективність) напрямів інвестування окремих програм.

У сучасних умовах актуальною проблемою формування та реалізації інвестиційно-інноваційної стратегії є інвестиційний потенціал. Інвестиційний потенціал визначає наявність власних фінансових ресурсів, потенційну здатність до залучення ресурсів для здійснення інвестиційної діяльності.

Скоротити розрив між потребами в інвестиціях та обмеженими можливостями накопичення для забезпечення капіталовкладень можливо лише шляхом розширення виробництва наукомісткої конкурентоспроможної продукції. Саме тому, інвестування повинно мати інноваційний характер, спрямований на переважне використання ресурсозберігаючих технологій та освоєння виробництв сучасних технологічних укладів. У той же час зазначимо, що реалізація інноваційної політики у несприятливому інвестиційному кліматі практично неможлива [5].

Стратегії розробляються, виходячи з реальної існуючої ситуації. Вони покликані направляти дії підприємства в довгостроковій перспективі, коли вихідні положення, що прийняті при розробці, можуть не відповідати реаліям ринку. За значної розбіжності стратегічних установок із сучасними ринковими вимогами, стратегії необхідно переглядати, а це означає, що частина ресурсів була витрачена нерационально.

Глобальні зміни для стратегій можуть відбуватися в макросередовищі (зміна загального рівня технологій, політичної обстановки, екологічних вимог, культури) або в ринкових умовах (зміна платоспроможності ринку, поведінки конкурентів, потреб покупців). Такі зміни не підконтрольні підприємству, але часто можуть бути спрогнозовані на етапі розробки стратегій.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Ефективним інструментом перспективного управління підприємства, в умовах постійної зміни середовища функціонування, стає інвестиційно-інноваційна стратегія. Ця стратегія займає провідне місце та відіграє значну роль у процесі розвитку підприємств, що у свою чергу створює сприятливі умови для довготривалої, систематичної, ефективної та прибуткової діяльності вітчизняних підприємств. Інноваційно-інвестиційне стратегічне управління вирішує широкий спектр питань планування та реалізації інноваційних проектів і програм, розрахованих на якісні зміни в діяльності організації на ринку, виробництві або соціальній сфері підприємства. Доцільно зазначити, що будь-які стратегічні кроки організації мають інноваційне спрямування, оскільки, вони ґрунтуються на нововведеннях в економічній, виробничій, збутовій чи управлінських сферах.

Для підтримки реалізації інноваційно-інвестиційної стратегії підприємствами повинна бути розроблена інноваційно-інвестиційна політика держави, що буде спрямована на створення сприятливого інноваційно-інвестиційного клімату країни, залучення вітчизняних і зарубіжних інвесторів. При розробці такої політики держави повинні бути прийняті до уваги фактори, що впливають на розвиток підприємств та збільшення сприятливого клімату країни в цілому. У свою чергу привабливий інвестиційний клімат створить сприятливі умови для

розвитку існуючих галузей господарювання держави. Розвиток галузей сприятиме довгостроковому функціонуванню підприємств та збільшить їх інвестиційну привабливість.

Література:

1. Бояринова К.О., Сокіл Т.В. Стратегічне управління інноваційно-інвестиційною діяльністю як інструмент розвитку підприємства // Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". — №12. — 2013.
2. Князевич А. Формирование и функционирование инновационной инфраструктуры Украины: монография / А. Князевич; под научн. ред. д. э. н., проф. И. Бритченко. — Рівне: Волинські обереги, 2016. — 272 с.
3. Некрасова Л.А., Моніч О.В. Процес формування інноваційно-інвестиційної стратегії підприємства та його проблеми. / Науковий вісник Херсонського державного університету. — Вип. 5. — Ч. 2. — 2014. — С. 204—207.
4. Саєнко М. Г. Стратегія підприємства: підручник. — Тернопіль: "Економічна думка". — 2006. — 390 с.
5. Фролова Г.І. Інвестиційно-інноваційна стратегія розвитку економіки країни / Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. — 2013. — № 2 (22). — С. 80—84.
6. Хаустова К.М. Інвестиційно-інноваційна стратегія підприємства та підходи до її класифікації / К. М. Хаустова // Фінансовий простір. — 2015. — № 4. — С. 183—187.
7. Шафранська Т.Ю., Шмагун Ю.І. Інвестиційно-інноваційна стратегія як головний елемент успішного розвитку підприємства [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.rusnauka.com/30_NNM_2014/Economics/10_178849.doc.htm

References:

1. Boiarynova, K. O. and Sokil, T. V. (2013), "Strategic management of innovation and investment activities as a tool for enterprise development", *Elektronne naukove fakhove vydannia "Efektyvna ekonomika"*, vol. 12.
 2. Knyazevich A. (2016), *Formirovanie i funktsionirovanie innovatsionnoy infrastruktury Ukrainy* [Formation and functioning of innovation infrastructure in Ukraine], Volynski oberehy, Rivne, Ukraine.
 3. Nekrasova, L.A. and Monich, O.V. (2014), "The formation of innovative investment strategy of the company and its problems", *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu*, vol. 5, no. 2, pp. 204—207.
 4. Saienko, M.H. (2006), *Stratehiia pidpriemstva* [Business Strategy], *Ekonomichna dumka*, Ternopil, Ukraine.
 5. Frolova, H. I (2013), "Investment and innovation strategy of economic development of the country", *Visnyk Berdianskoho universytetu menedzhmentu i biznesu*, vol. 2 (22), pp. 80—84.
 6. Khaustova, K. M. (2015), "Investment and innovation strategy and in-company moves to its classification", *Finansovyi prostir*, vol. 4, pp. 183—187.
 7. Shafranska, T.Yu. and Shmahun, Yu.I. (2014), "Investment and innovation strategy as a key element of successful company development", available at: http://www.rusnauka.com/30_NNM_2014/Economics/10_178849.doc.htm (Accessed 20 Oct 2016).
- Стаття надійшла до редакції 15.11.2016 р.*